

О. Ю. Парамонова,

адвокат

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-5673-6609>

І. П. Варава,

доктор філософії

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5168-2775>

МІСЦЕ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМІ ПРАВА

Національний авіаційний університет

проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна

E-mails: stark05000@gmail.com, varavairina8@gmail.com

Мета статті полягає в аналізі сучасного стану правового регулювання використання штучного інтелекту та перспективи подальшого удосконалення українського законодавства у цій сфері. **Методологічною основою** дослідження є загальнонаукові та спеціально юридичні методи пізнання, за допомогою яких проаналізовано різні наукові підходи до визначення місця штучного інтелекту в системі права, вироблення принципів взаємодії людини з автономними роботами та штучним інтелектом, аналізу розуміння поняття та з'ясування сутності юридичних фікцій, а також їх значення в правовій сфері. Основними використаними методами даного наукового дослідження стали метод аналізу і синтезу та контекстно-пошуковий метод пізнання, які уможливили встановлення та виокремлення якісних характеристик досліджуваного феномену. **Результати:** детальний аналіз чинного цивільного українського законодавства показав, що в українському правовому полі штучний інтелект ми можемо розглядати лише як об'єкт права інтелектуальної власності, що не наділений рисами суб'єкта. Такий підхід є, певною мірою, застарілим і потребує реформування законодавства, пов'язаного із регулюванням діяльності ШІ. Цей процес має бути системним і структурованим. У статті приділено увагу Концепції оновлення Цивільного кодексу України, в якій ставиться завдання у процесі нормопроєктування визначитися з принципами взаємодії людини з автономними роботами та штучним інтелектом. **Обговорення:** для того, щоб підійти до питання правосуб'єктності штучного інтелекту, необхідно на рівні філософського сприйняття соціумом визнати, що штучний інтелект не буде витвором, винаходом, програмою, корисною моделлю тощо, а розробнику (або групі розробників) штучного інтелекту не належатимуть на нього майнові авторські права, а належатимуть лише немайнові. Відповідно, штучний інтелект повинен отримати певні права і обов'язки, закріплені відповідними законодавчими актами. Подальшими перспективами дослідження визначено аналіз проблематики права власності та авторського права щодо творів, спродукованих за допомогою ШІ.

Ключові слова: штучний інтелект; робото-техніка; електронна особа; правосуб'єктність штучного інтелекту; права роботів; юридичні особи; об'єкт правовідносин; суб'єкт правовідносин; юридична відповідальність.

Постановка проблеми та її актуальність. Цифрова трансформація суспільства є сьогодні найважливішим чинником економічного зростання будь-якої держави та новим, інноваційним шляхом розвитку будь-якого суспільства.

Цифровізація – новітня реальність передових країн Європи й усього світу, отже – і України, яка обрала європейський вектор розвитку. Нова цифрова реальність ставить перед юридичною практикою та наукою безліч принципово нових

завдань, пов'язаних із розробленням ефективних інструментів і моделей правового регулювання різних сфер життя суспільства.

Спроби визначення місця штучного інтелекту в системі правовідносин були здійснені письменниками, футурологами і навіть юристами достатньо давно. Нового поштовху дослідження цієї проблеми отримало завдяки прецеденту надання 25 жовтня 2017 р. на саміті «Інвестиційна ініціатива майбутнього» у м. Ер-Ріяд (Саудівська Аравія) громадянства Саудівської Аравії андроїду. Ідеться про андроїда (гіноїда) Софію, яка наділена штучним інтелектом та була розроблена гонконгською компанією Hanson Robotics із здатністю адаптування до поведінки людей, а також роботи з людьми. Цікавим є те, що Софія належить до роботів із можливістю саморегулювання – вона саморозвивається, стаючи розумнішою, – програмне забезпечення її штучного інтелекту аналізує проведені розмови і на основі нових даних покращує свої майбутні відповіді [4, с. 14].

Питання про правосуб'єктність та відповідальність штучного інтелекту досі є відкритим у юриспруденції. Наука та законодавство не дають чіткого уявлення про правосуб'єктність штучного інтелекту. Навіть більше, вчені не хочуть надавати штучному інтелекту правоздатність, тому що це відкриє «скриньку Пандори», враховуючи визнання можливості порушення прав штучного інтелекту [7].

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Штучний інтелект стрімко увійшов до нашого життя. У першу чергу це численні інтелектуальні системи, боти, що допомагають у різних сферах – від банківської діяльності до педагогіки. Проте використання таких систем породжує набір проблем, у тому числі правового характеру, які потребують нагального врегулювання. Однією із них є проблема належного правового регулювання суспільних відносин, які виникають за участю інтелектуальних систем. Окреслена проблема є маловивченою у вітчизняній юридичній доктрині. Окремі питання, пов'язані з використанням штучного інтелекту, досліджувалися у наукових працях І.О. Воронова, К.О. Поліщук, О.І. Харитонової, Є.О. Харитонova та інших. Проте, ряд питань

залишаються досі не вирішеними, зокрема, до таких питань відноситься визначення статусу штучного інтелекту у якості об'єкта, чи суб'єкта цивільних правовідносин. Чи може він бути наділений (а якщо так, то якими) правами та обов'язками; не до кінця вирішено питання щодо захисту прав інтелектуальної власності штучного інтелекту; особливостей юридичної відповідальності тощо.

Отже, **мета** цієї статті – аналіз сучасного стану правового регулювання використання штучного інтелекту та перспективи подальшого удосконалення українського законодавства у цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дискусія щодо визначення ШІ у межах теорій або об'єкта права, або суб'єкта права в наукових колах продовжується декілька десятиліть. Перша теорія означає, що штучний інтелект слід визнати деяким об'єктом (річчю), з приводу якого суб'єкти цивільного права можуть вступати між собою у правові відносини. Відповідно до цього, штучний інтелект можна продавати, обмінювати, укладати щодо нього інші правочини тощо. Використання у відношенні до штучного інтелекту теорії об'єкта права означало б можливість наділення ШІ право- та дієздатністю, тобто правами, обов'язками, введенням певної відповідальності тощо.

Вибір теорії визначить наділення (або не наділення) штучного інтелекту деякими правами. Ними, на думку окремих дослідників, має бути наділена така «цифрова істота» через потребу гуманного поводження з нею. Утім в межах нашої проблематики необхідно зауважити, що саме собою наділення окремими правами не означає «суб'єктність» у цивільному праві. Адже, за аналогією, хоч тварини й наділені окремими правами (на повагу, не повинні піддаватися поганому поводженню чи жорстоким діям тощо), вони є об'єктами цивільного права.

Для більш повного розуміння, яка саме із згаданих теорій може бути застосовна до ШІ, визначимо, що ж саме ми розуміємо в межах дефініції «штучний інтелект».

Існує велика кількість визначень поняття «штучного інтелекту» та підходів до розуміння його сутності – від ототожнення з робототех-

нікою до сприйняття ШІ як інноваційного напрямку розвитку науки і техніки, спрямованого на створення інтелектуальних машин та інтелектуального програмного забезпечення. Так, на думку М.О. Стефанчук, ШІ – це, по суті, здатність машин навчатися на людському досвіді та виконувати завдання, подібні до людських. Це моделювання здатності до абстрактного, творчого мислення – і особливо здатності до навчання – за допомогою цифрової комп'ютерної логіки [15].

Ряд означень ШІ впливають з того, що це «технічна система, яка повинна мати ознаки інтелекту, тобто така система, яка піддається навчанню, може розуміти і розпізнавати інформацію та може прийняти рішення, а для того, щоб прийняти рішення, вона повинна вміти знаходити шляхи вирішення поставлених перед нею задач» [6]. Також під штучним інтелектом розуміють здатність комп'ютеризованої системи визначати за певними критеріями найбільш якісний варіант розв'язання поставленої задачі з наперед заданого набору варіантів; співставлення здібностей і кваліфікації людей з наявними вакансіями; здатність комп'ютерної програми чи автоматизованої системи «виконувати функції людини, приймаючи оптимальне рішення на основі аналізу зовнішніх чинників та з урахуванням життєвого досвіду людства; вміння вирішувати складні завдання; здатність до навчання, узагальнення і аналогій; можливість взаємодії із зовнішнім світом шляхом спілкування, сприйняття й усвідомлення сприйнятого» [11].

Відзначимо, що надати можливість користування своїми правами та обов'язками можливо лише суб'єкту (нехай і певним чином обмеженому) правового поля. Тобто ШІ повинен мати певний правовий статус чи режим. На думку Т. Малгана існує декілька основних підходів до визначення правосуб'єктності штучного інтелекту. До них відноситься концепція виключної правосуб'єктності, що передбачає надання статусу суб'єкта права лише людині; концепція мінімальної інклюзивності – штучний інтелект можна розглядати як автономний агент; концепція помірної інклюзивності – штучний інтелект як автономний агент або правоздатний

агент, який не має правосуб'єктності; концепція повної інклюзивності – визнає штучний інтелект особою із правосуб'єктністю, аналогічною людській [7].

Проте, ми підтримуємо думку, що правовий статус ШІ не може бути отриманий з моделі фізичної особи. Оскільки тоді робот буде мати права людини – право на гідність, недоторканність, винагороду, громадянство і т.д. Це суперечить Хартії основних прав ЄС і Конвенції про захист прав людини і основних свобод.

Правовий статус не може бути отриманий і з моделі юридичної особи, оскільки вона передбачає наявність людей, які представляють її та керують нею.

Штучний інтелект, фізично втілений в об'єкт робототехніки, повинен розглядатися в якості суб'єкта правовідносин, можливо, деь посередині між юридичними і фізичними особами, поєднуючи їх окремі риси з урахуванням відповідної специфіки. Можливо, ШІ буде одночасно розглядатися і як об'єкт, і як суб'єкт права [9].

В українському законодавстві термін «штучний інтелект» раніше не використовувався. В чинному законодавстві відсутнє не тільки однозначне правове визначення, а й, фактично, будь-яке правове регулювання, пов'язане з його розробкою чи використанням. Необхідність внесення змін в існуючий стан справ зумовило появу Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02 грудня 2020 р. № 1556-р, у якому було схвалено Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні [3]. Проте в цьому документі відсутні рекомендації щодо правничих засад використання штучного інтелекту, а лише наголошується, що розробники повинні забезпечувати права людини, зокрема дотримуватися права на конфіденційність.

Ця концепція розроблялась із урахуванням резолюції Європарламенту «Норми цивільного права по робототехніці» від 17 лютого 2017 р. У цій резолюції наголошується на необхідності вироблення загальних понять термінів «розумні автономні роботи», «кіберфізичні системи» з урахуванням таких ознак, як здатність бути автономними й обмінюватися даними; здатність до навчання на основі набутого досвіду; на-

явність мінімальної матеріальної допомоги; здатність адаптації до зовнішнього середовища; відсутність життя. У цьому документі наводиться поняття «електронна особа»; запропоновано у майбутньому дати єдине нормативне визначення «штучного інтелекту»; запропоновано розробити систему класифікації і реєстрації електронних осіб; розробити нову систему звітів для компаній, які використовують допомогу роботів.

Законодавці Південної Кореї стали піонерами у нормативному закріпленні таких доктринальних положень. Вони констатували необхідність детального регулювання діяльності творців програм для функціонування роботів, а також осіб, які беруть участь у їх розробці та виробництві, використання та знищення [8, с. 311].

Дослідження діяльності інтелектуальних машин і механізмів шведським науковцем, професором Оксфордського університету Ніком Бостромом показало, що імовірно до 2022 року системи штучного інтелекту будуть мислити приблизно на 10% як людина, до 2040 року – на 50%, до 2075 року – процеси мислення неможливо буде відрізнити від людських. Якщо цей футуристичний прогноз справдиться, то виникає нагальна потреба у переосмисленні ставлення до штучного інтелекту в напрямку підвищення обережності, «оскільки на даний час весь обсяг можливостей геноїдів не вивчений, а тому не врегульований» [12, с. 126]. Щодо правового регулювання відносин штучного інтелекту в Україні, то детальний аналіз чинного цивільного законодавства дозволяє зробити висновок, що штучний інтелект сьогодні ми можемо розглядати лише як об'єкт права інтелектуальної власності, і в жодному разі, не як суб'єкта цивільних правовідносин. Також визнання штучного інтелекту як суб'єкта цивільного права неможливе без дослідження і встановлення правосуб'єктності штучного інтелекту, оскільки правосуб'єктність є домінуючою ознакою суб'єкта права.

Як зазначає Б. Щербина, «для того, щоб визнати штучний інтелект суб'єктом цивільних прав, він повинен володіти достатньою правосуб'єктністю, яку має фізична та юридична осо-

ба, і якої немає в об'єктів цивільних прав, без правосуб'єктності штучний інтелект не зможе увійти в цивільні правовідносини» [11].

Основна відмінність ІІІ від інших комп'ютерних програм має полягати в тому, що штучний інтелект буде не просто комп'ютерною програмою чи їх комплексом, а стане право-, діє-, деліктоздатною особою, здатною приймати рішення, особливо щодо самого себе, свого існування та в умовах невизначеності накопичувати знання з власного досвіду та досвіду інших осіб, зокрема, і людей. Якщо прийняти ці важливі елементи, то тоді якимось ближче стає розуміння, що окремо взятий штучний інтелект не може бути об'єктом, щодо якого укладаються угоди між людьми [1].

Невідворотність курсу України на інтеграцію із Європейським співтовариством, різке збільшення використання в різних сферах людської життєдіяльності штучного інтелекту зумовило необхідність прийняття 02 грудня 2020 року Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні». Відповідно до викладених в ній положень, «штучний інтелект – це організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань; галузь штучного інтелекту – напрям діяльності у сфері інформаційних технологій, який забезпечує створення, упродовження та використання технологій штучного інтелекту» [10].

Іншими словами, штучний інтелект – це певна комп'ютерна програма (комплекс програмних засобів), яка на основі запиту користувача збирає доступні їй дані, проводить їх аналіз та обробку, після чого видає деяку інформацію (виконує певні дії). Такий результат виглядає як результат інтелектуальної роботи, що нагадує людські мисленнєві процеси. На сьогодні в Україні правове регулювання комп'ютерної

програми прирівнюється до літературного твору. А оскільки штучний інтелект є комп'ютерною програмою, то й правове регулювання штучного інтелекту проводиться за аналогією з регулюванням інших комп'ютерних програм.

Проте такий підхід наразі є застарілим і чим далі, тим менше відповідає сучасним реаліям. У зв'язку із цим та рядом інших питань, що потребують модернізації та узгодження зі світовими тенденціями в галузі права, було підготовлено Концепцію оновлення Цивільного кодексу України. У цій Концепції було поставлене завдання визначитися з принципами взаємодії людини з штучним інтелектом та з автономними роботами. Вважається, що «запровадження штучного інтелекту в судову систему України в умовах цифровізації та збільшення майнового обороту здатне вирішити проблему зі зростаючою кількістю судових процесів, що пов'язані з покупками та здійсненням оплати через мережу Інтернет; матиме позитивний вплив на розвиток економіки та бізнесу у державі» [10, с. 145].

Варто зазначити, що проблемні питання не залишаються без уваги профільних організацій. Так, найближчим часом проводитимуться засідання Спеціального комітету зі штучного інтелекту при Раді Європи (далі – «Комітет»), членом якого є й Україна. На засіданнях Комітету, зокрема, буде обговорюватися і питання відповідальності, пов'язаної з використанням штучного інтелекту.

Продовженням цілеспрямованих дій щодо входження в сучасні глобалізаційні процеси із регулювання діяльності в галузі використання ШІ стало приєднання України 2019 р. до Рекомендацій Організації економічного співробітництва і розвитку з питань штучного інтелекту (англ. Organization for Economic Cooperation and Development, Recommendation of the Council on Artificial Intelligence, OECD/LEGAL/0449) у якості члена Спеціального комітету зі штучного інтелекту при Раді Європи) [13]. У зазначених Рекомендаціях викладено пропозиції щодо розвитку штучного інтелекту та заходів із безпечного його використання. Ці пропозиції можуть бути корисними для розробників національної політики з метою міжнародного співро-

бітництва, «інвестування в дослідження та розроблення штучного інтелекту; сприяння розвитку цифрової екосистеми для штучного інтелекту; формування сприятливого політичного середовища для штучного інтелекту; нарощування людського потенціалу та підготовки до трансформування ринку праці» [5].

Ми приєднуємось до твердження Т.Г. Каткової, яка наголошує на тому, що «правові реформи у сфері штучного інтелекту повинні охоплювати багато різних сфер, зокрема цивільне законодавство (визначення правосуб'єктності, зокрема, в яких ситуаціях він може діяти в якості посередника фізичної чи юридичної особи; укладати договори; нести цивільно-правову відповідальність); кримінальний закон (визначення кримінальної відповідальності за дії штучного інтелекту); страхове законодавство; захист персональних даних (можливості надання диференційованої згоди на обробку персональних даних, а також удосконалення механізму інформованої згоди на обробку персональних даних); законодавство у сфері інтелектуальної власності; медичне право (використання штучного інтелекту в медичній сфері, аспекти діяльності лікаря, який використовує штучний інтелект)» [2, с. 150].

Отже, на сьогодні назріло реформування законодавства, що вимагає злагоджених дій наукової спільноти, розробників штучного інтелекту, юристів і громадянського суспільства. Цей процес має бути зваженим, комплексним і структурованим.

Висновки. На сьогоднішній день не існує чіткої єдиної прийнятої концепції правового регулювання продуктів штучного інтелекту та робототехніки. Правильним було б сформулювати цю концепцію не тільки за думками юристів, але й специфічною позицією інженерів, футурологів, філософів – у такому разі справу варто мати з міждисциплінарними вченнями.

Для того, щоб підійти до питання правосуб'єктності штучного інтелекту, необхідно всім визнати, але перш за все його розробникам, що штучний інтелект не буде витвором, винаходом, програмою, корисною моделлю тощо, а розробнику (або групі розробників) штучного інтелекту не належатимуть на нього майнові ав-

торські права, а належатимуть лише немайнові. Штучний інтелект, паралельно зі своїм подальшим розвитком, має бути наділений певними правами та обов'язками, що відповідатимуть його особливому статусу.

У даній статті ми свідомо не зверталися до проблеми права власності та авторського права щодо творів, спродукованих за допомогою ШІ. Це питання є далеко не тривіальним і потребує окремого дослідження.

Література

1. Докійчук К. Питання правосуб'єктності штучного інтелекту. *Судово-юридична газета*. 15 січ. 2018 р. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/113593-pitannya-pravosubyeektnosti-shtuchnogo-intelektu>
2. Каткова Т.Г. Штучний інтелект в Україні: правові аспекти. *Право і суспільство*. 2020. № 6. С. 46-57.
3. Концепція розвитку сфери штучного інтелекту в Україні. М-во та Ком-т цифр. транс-ції. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/doluchaytes-do-obgovorennya-kontseptsii-rozvitku-sferi-shtuchnogo-intelektu-v-ukraini> (дата звернення: 19.11.2020).
4. Кошелева К.О. Проблема надання правосуб'єктності штучному інтелекту. *Юридичний бюлетень*. Вип. 11. Ч. 1. 2019. URL: http://lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2019/11/part_1/9.pdf
5. Матуєлене С., Шевчук В., Балтрунене Ю. Штучний інтелект в діяльності органів правопорядку та юстиції: вітчизняний та європейський досвід. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2022. Вип. 4(29). С. 12-46. DOI: 10.32353/khrife.4.2022.02.
6. Погореленко А.К. Штучний інтелект: сутність, аналіз застосування, перспективи розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер.: Економічні науки. 2018. Вип. 32. С. 22-27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2018_32_6
7. Тарасевич Т.Ю. Правове регулювання штучного інтелекту у сфері репродуктивних функцій людини: сучасні виклики та перспективи реалізації. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Право. 2023. Т. 1. Вип. 75. С. 123-130.
8. Теличко О.А., Рекун В.А. Проблеми визначення та нормативного закріплення поняття «штучний інтелект» у законодавстві зарубіжних країн та України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 310-313.
9. Тимошенко Є.А. Штучний інтелект як суб'єкт права інтелектуальної власності. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 4. С. 328-332.
10. Шишка Н.В. Штучний інтелект в українському правосудді: правові передумови запровадження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. С. 143-145.
11. Щербина Б.С., Ткаченко В.В. Штучний інтелект як суб'єкт цивільного права. *Наукові праці Національного авіаційного університету*. Серія: *Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. Київ: НАУ, 2021. № 1(58). С. 142-148. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.58.15321>
12. European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/T-A-8-2017-0051_EN.html
13. Recommendation of the Council on Artificial Intelligence / OECD Legal Instruments. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0449> (дата звернення: 19.10.2022).
14. Saudi Arabia is First Country to Give Citizenship to Robot. Center For International Communication: site. URL: <https://cic.org.sa/2017/10/saudi-arabia-is-first-country-in-the-world-to-grant-a-robot-citizenship/>
15. Stefanchuk M.O. Civil legal personality of individuals and features of its implementation. Kyiv: Artek, 2020.

References

1. Dokiichuk K. Pytannia pravosubieektnosti shtuchnoho intelektu. *Sudovo-yurydychna hazeta*. 15 sich. 2018 r. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/113593-pitannya-pravosubyeektnosti-shtuchnogo-intelektu>
2. Katkova T.H. Shtuchnyi intelekt v Ukraini: pravovi aspekty. *Pravo i suspilstvo*. 2020. № 6. С. 46-57.

3. Kontseptsiiia rozvytku sfery shtuchnoho intelektu v Ukraini. M-vo ta Kom-t tsyfr. trans-tsii. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/doluchaytes-do-obgovorenniya-kontseptsii-rozvitku-sferi-shtuchnogo-intelektu-v-ukraini> (data zvernennia: 19.11.2020).
4. Koshelieva K.O. Problema nadannia pravosubiektnosti shtuchnomu intelektu. *Yurydychnyi biuleten*. Vyp. 11. Ch. 1. 2019. URL: http://lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2019/11/part_1/9.pdf
5. Matuielene S., Shevchuk V., Baltrunene Yu. Shtuchnyi intelekt v diialnosti orhaniv pravoporiadku ta yustytzii: vitchyzniani ta yevropeyskyi dosvid. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kriminalistyky*. 2022. Vyp. 4(29). S. 12-46. DOI: 10.32353/khrife.4.2022.02.
6. Pohorelenko A.K. Shtuchnyi intelekt: sutnist, analiz zastosuvannia, perspektyvy rozvytku. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. Ser.: Ekonomichni nauky. 2018. Vyp. 32. S. 22-27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2018_32_6
7. Tarasevych T.Yu. Pravove rehuliuвання shtuchnoho intelektu u sferi reproduktyvnykh funktsii liudyny: suchasni vyklyky ta perspektyvy realizatsii. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu: seriia: Pravo*. 2023. T. 1. Vyp. 75. S. 123-130.
8. Telychko O.A., Rekun V.A. Problemy vyznachennia ta normatyvnoho zakriplennia poniatia «shtuchnyi intelekt» u zakonodavstvi zarubizhnykh krain ta Ukrainy. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 2021. № 2. S. 310-313.
9. Tymoshenko Ye.A. Shtuchnyi intelekt yak subiekt prava intelektualnoi vlasnosti. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. 2020. № 4. S. 328-332.
10. Shyshka N.V. Shtuchnyi intelekt v ukrainskomu pravosuddi: pravovi peredumovy zaprovadzhennia. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 2021. № 3. S. 143-145.
11. Shcherbyna B.S., Tkachenko V.V. Shtuchnyi intelekt yak subiekt tsyvilnoho prava. *Naukovi pratsi Natsional'noho aviatsiynoho universytetu. Seriya: Yurydychnyy visnyk «Povitryane i kosmichne pravo»*. Kyiv: NAU, 2021. № 1(58). S. 142-148. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.58.15321>
12. European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/T-A-8-2017-0051_EN.html
13. Recommendation of the Council on Artificial Intelligence / OECD Legal Instruments. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0449> (data zvernennia: 19.10.2022).
14. Saudi Arabia is First Country to Give Citizenship to Robot. Center For International Communication: site. URL: <https://cic.org.sa/2017/10/saudi-arabia-is-first-country-in-the-world-to-grant-a-robot-citizenship/>
15. Stefanchuk M.O. Civil legal personality of individuals and features of its implementation. Kyiv: Artek, 2020.

THE PLACE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE LEGAL SYSTEM

National Aviation University

Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03058, Kyiv, Ukraine

E-mails: stark05000@gmail.com, varavairina8@gmail.com

The **purpose** of the article is to analyze the current state of legal regulation of the use of artificial intelligence and the prospects for further improvement of Ukrainian legislation in this area. The **methodological basis** of the research is general scientific and specifically legal methods of cognition, with the help of which various scientific approaches to determining the place of artificial intelligence in the legal system, developing the principles of human interaction with autonomous robots and artificial intelligence, analyzing the understanding of the concept and clarifying the essence of legal fictions have been analyzed, and as well as their significance in the legal sphere. The main methods used in this scientific research were the method of analysis and synthesis and the contextual search method of cognition, which made it possible to establish and distinguish the qualitative characteristics of the phenomenon under study. **Results:** a detailed analysis of the current Civil Ukrainian legislation showed that in the Ukrainian legal field we can consider artificial intelligence only as an object of intellectual property law, which is not endowed with the features of a subject. This approach is, to some extent, outdated and requires reform of the legislation related to the regulation of artificial intelligence. This process should be systematic and structured. A study of the literature shows that to date, the legal status of artificial intelligence cannot be derived from the model of a natural person. Because then artificial intelligence will have human rights - the right to dignity, inviolability, reward, citizenship, etc. This contradicts the Charter of Fundamental Rights of the EU and the Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Nor can legal status be derived from the model of a legal entity, as it presupposes the presence of people who represent and manage it. Accordingly, artificial intelligence can be introduced into the legal system as a new participant in legal relations, the nature of which combines individual features of a physical and legal entity, taking into account the relevant specifics. The article pays attention to the Concept of updating the Civil Code of Ukraine, which sets the task of determining the principles of human interaction with autonomous robots and artificial intelligence in the process of normative design. **Discussion:** in order to approach the issue of legal personality of artificial intelligence, it is necessary to recognize at the level of philosophical perception by society that artificial intelligence will not be a product, invention, program, useful model, etc., and the developer (or group of developers) of artificial intelligence will not own it proprietary copyrights, and only non-property ones will belong. Accordingly, artificial intelligence should receive certain rights and obligations, established by the relevant legislative acts. The further perspectives of the research are defined as the analysis of the problems of property rights and copyright in relation to works produced with the help of artificial intelligence.

Key words: artificial intelligence; robotics; legal personality of artificial intelligence; robots; rights of works; legal entities; object of legal relations; subject of legal relations; legal responsibility.

Стаття надійшла до редакції 08.09.2023